
Amrudin Hajrić

(Ne)opravdanost termina *semitski* kao odrednice za skupinu naroda i jezika

Rezime

Narodi i jezici koji se danas nazivaju semitskim plijenili su pažnju evropskih učenjaka iz vjerskih ili znanstvenih razloga te kolonijalističkih pobuda još od davnina. Evropski učenjaci su, izučavajući Stari zavjet, na prvom mjestu interesovanje ispoljili prema hebrejskom i aramejskom kao jezicima kojima je zapisan Stari zavjet te arapskom kao jeziku koji je, zahvaljujući sličnosti sa gore spomenutim jezicima, bio od velike pomoći za razumijevanje manje jasnih dijelova "svetog" teksta. Rukovodeći se isključivo navodima Starog zavjeta u vezi sa podjelom naroda na potomke trojice Nuhovih, a.s., sinova, ove i sve druge istočnjačke (narode i njihove) jezike za koje je utvrđeno da sa njima imaju neke sličnosti nazvali su semitskim, čemu će se suprotstaviti arapski, pa i neki evropski, učenjaci koji, uvažavajući prevladavajuće mišljenje u vezi sa porijeklom ovih naroda i njihovom prapostojbinom, insistiraju na upotrebi termina arapski, odnosno arabijski, u ovom kontekstu.

Uvod

Učenjaci su se prilikom klasificiranja svjetskih jezika rukovodili različitim kriterijima te primjenjivali različite metode. Jedni su slijedili trag srodnosti među jezicima i njihove zajedničke karakteristike (*genetski*

kriterij), drugima je vodilja bila geografska bliskost jezika (*arealni* kriterij), dok su treći u ovom kontekstu veći značaj pridavali zakonitostima razvoja jezika i nivou njihove evolucije u domenu gramatike (*tipološki* kriterij).

Učenjaci koji su se rukovodili posljednjim spomenutim kriterijem utvrdili su da postoje tri skupine jezika: *izolirajući*, *aglutinativni* i *analitički (flektivni)* jezici.

Za jezike koji prema ovoj podjeli ulaze u skupinu izolirajućih karakteristično je da su nepromjenljivi, odnosno da je konstrukcija riječi u ovim jezicima nepromjenljiva, da u njima ne postoje afiksi koji bi se spajali sa riječima te da ne poznaju vrste riječi (veznici i sl.) koje bi bile vezom među dijelovima većih jezičkih konstrukcija. Takav je, naprimjer, kineski jezik.

Osnovna odlika aglutinativnih jezika su afiksi koji se spajaju sa riječima te u određenoj mjeri mijenjaju njihovo značenje i odnos sa drugim dijelovima jezičkih konstrukcija. Kao primjer, u ovom kontekstu možemo spomenuti turski jezik.

Analitički ili flektivni su jezici u kojima sa promjenom oblika riječi dolazi i do pomjeranja u značenju, a pojedinačni dijelovi većih konstrukcija u ovim jezicima bivaju povezani riječima koje definiraju njihov međusobni odnos. U ovu skupinu jezika, prema mišljenju predstavnika ove teorije, ubrajaju se svi semitski i veći dio indoevropskih jezika.

Predstavnici ove teorije smatraju da se ljudski jezik formirao kao izolirajući te da su poslije neki od jezika koji su se iz njega razvili evoluirali i poprimili odlike aglutinativnih, odnosno analitičkih jezika. Spomenuti proces oni porede sa procesom formiranja jezika kod djeteta, a pojavu fleksije smatraju završnom fazom u procesu razvoja bilo kojeg jezika. Međutim, kako navodi dr. Subhi al-Salih, ova klasifikacija nije ispravna zato što je jako teško naći jezik koji bi se odlikovao pojavama karakterističnim samo za jednu od navedene tri skupine jezika. Naprotiv, svi ti fenomeni prisutni su u različitim jezicima.

Prema arealnom kriteriju u tzv. jezičke saveze svrstavaju se jezici koji su se razvijali u bliskom (prostornom) kontaktu i koji, shodno tome, dijele neke zajedničke karakteristike. Tako je na osnovu ovog kriterija ustanovljen balkanski savez jezika, zapadnoevropski savez jezika itd.

Međutim, najbolja klasifikacija jezika, po svemu sudeći, je ona čiji su predstavnici, rukovodeći se komparativnom metodom, uočili postojanje srodnosti i zajedničkih karakteristika među određenim jezicima (genetski kriterij). Na osnovu ovog kriterija učenjaci su ustanovili postojanje dviju

osnovnih skupina jezika, indoevropske i hamitsko-semitske, koje obuhvataju najrasprostranjenije jezike svijeta. Kasnije se postavilo pitanje klasificiranja jezika koji nisu uvršteni u ove dvije skupine pa je Max Möller izašao sa tezom o trećoj, turanskoj skupini jezika, pod kojom se podrazumijevaju svi preostali jezici Azije i Evrope. Međutim, s obzirom na to da su to jezici od kojih su neki međusobno jako različiti i bez dodirnih tačaka, učenjaci su se opredijelili za njihovu podjelu na devetnaest skupina a svaka obuhvata jezike među kojima postoje određene sličnosti. Na tom tragu, postoji dvadeset i jedna porodica jezika među kojima, nesumnjivo, najistaknutije mjesto zauzimaju skupine indo-evropskih i hamitsko-semitskih jezika.

Etimologija termina *semitski* i komparativna zapažanja koja su mu prethodila

Hamitsko-semitska ili, kako je neki nazivaju, afro-azijska skupina podrazumijeva jezike dijela zapadne Azije i sjeveroistočne Afrike. Terminom *hamitski*, odnosno *semitski* označavaju se skupine naroda (i njihovih jezika) koji vode porijeklo od Hama, odnosno Sama, dvojice od tri Nuhova, a. s., sina.

Termin *semitski* je po prvi put krajem osamnaestog stoljeća upotrijebio njemački učenjak (teolog) August Ludwig Schlözer, izvodeći ga na osnovu onoga što se u Starom zavjetu navodi u vezi sa podjelom naroda na potomke trojice Nuhovih, a. s., sinova (Sama, Hama i Jafeta).¹ Naime, on je nastojao da pronađe zajednički naziv za Jevreje, Arape i Abesince među čijim jezicima su uočene određene sličnosti i veze te se, uvidjevši da nazivi tih jezika u velikoj mjeri odgovaraju imenima Samovih sinova, poveo za spomenutim navodima. Međutim, prema njima su kao semitski iz “političkih” razloga² okarakterizirani

¹ Ovo bi bila rasna podjela naroda koja se zasniva na boji kože. Prema njoj, crna boja je obilježje Hamita koji nastanjuju afrički kontinent. Bijelom i žutom bojom odlikuju se indoevropski narodi, potomci Jafeta, trećeg Nuhovog, a. s., sina, koji žive na području Dalekog istoka, dijelovima Bliskog istoka (Iran i Mala Azija) i Evropi. Potomci Sama, trećeg Nuhovog, a. s., sina, prepoznatljiviji su po boji kože koja sadrži primjese i crne i bijele boje i žitelji su Arabijskog poluotoka, Mesopotamije i Levanta.

² Imajući u vidu da Stari zavjet nije sačuvan u izvornoj formi te da su na formuliranje njegovog sadržaja uveliko uticali Jevreji, kao semitski su označeni svi oni narodi sa kojima su Jevreji bili u “dobrim odnosima”, dok su bez te kvalifikacije ostali svi oni koje su smatrali svojim neprijateljima. U vezi sa ovim pogledati djelo *Ilm al-luga al-arabiyya*, Mahmud Fehmi Hidžazi, str. 133.

i narodi koji to zapravo nisu, dok su, sa druge strane, narodi koji jesu semitski uvršteni u neku drugu skupinu naroda.³ Učenjaci su poslije jasno naznačili da se pod semitskim narodima podrazumijevaju aramejski, feničanski, hebrejski, arapski, jemenski, babilonsko-asirski te narodi koji od njih potječu.⁴ Prije uvođenja ovog termina za spomenute narode i njima pripadajuće jezike upotrebljavan je termin *istočnjački*.

Isti termin (semitski) upotrebljava se i za jezike kojima su se služili, a nekima od njih se još služe, gore spomenuti narodi, s tim da im se pod ovom kvalifikacijom pridružuju i jezici nekih naroda koji u osnovi nisu semitski.⁵

Sličnosti između ovih jezika uočene su mnogo prije nego što je Bopp ustanovio da određene veze postoje između različitih evropskih jezika te između evropskih, sa jedne, i indoiranskih jezika, sa druge strane. Tako su učenjaci još u desetom stoljeću uvidjeli sličnosti između hebrejskog i arapskog jezika. Još prije toga bila je uočena veza između hebrejskog i aramejskog jezika.⁶ U sedamnaestom stoljeću utvrđena je sličnost između arapskog i abesinskog jezika, da bi se u devetnaestom stoljeću, uočavanjem sličnosti između asirskog, feničanskog i starog jemenskog jezika, upotpunila slika o skupini semitskih jezika i njihovom zajedničkom porijeklu.⁷

³ Kaneanci su, naprimjer, isključeni iz kategorije Samovih potomaka, iako savremene studije potvrđuju da to jesu, dok su, sa druge strane, Elamiti neosnovano uvršteni u red semitskih naroda. Isti izvor.

⁴ Ali Abdulwahid Wafi, *Fiqh al-luga*, III izdanje, Kairo 2004., str. 6.

⁵ Često se na osnovu zajedničkog porijekla jezika kojima se služe različiti narodi izvodi zaključak da i dati narodi imaju zajedničko porijeklo. Međutim, to ne mora uvijek biti tako. Jezik se ne prenosi samo sa predaka na potomke. Nekada bude i nametnut nekom narodu od osvajača ili doseljenika. U tom smislu, većina onih koji u Abesiniji (područje Etiopije i Eritreje) govore semitskim jezicima, odnosno dijalektima (gez, amharski, tigrinjski, tigrejski, hararski, guragejski), nisu semitskog porijekla. Semitski jezik su im nametnula semitska plemena koja su emigrirala na te prostore. Isto tako, moguće je da ni mnogi oni koji su govorili akadskim, hebrejskim (Starog zavjeta) i aramejskim jezikom nisu bili semitskog porijekla nego su ih preuzeli od Semita sa kojima su došli u dodir.

⁶ Prof. Salah Mahdi al-Fartousi u djelu *Muhadarat fi fiqh al-luga al-arabiyya* (str. 37) navodi da je još u osmom stoljeću autor prvog arapskog leksikona (*Kitab al-ayn*) Al-Halil b. Ahmad zapazio sličnosti između arapskog i kaneanskog jezika.

⁷ Ali Abdulwahid Wafi, *Fiqh al-luga*, III izdanje, Kairo 2004., str. 7.

Veliko interesovanje prema semitskim jezicima evropski učenjaci su pokazali još u šesnaestom stoljeću. Naime, iz religijskih pobuda okrenuli su se proučavanju Starog zavjeta, ne kroz prijevode na latinskom jeziku, nego kroz njegove izvorne verzije na hebrejskom, odnosno aramejskom jeziku. Otuda su njihovu najveću pažnju plijenila upravo ova dva semitska jezika, hebrejski u daleko većoj mjeri s obzirom na to da su na aramejskom napisane svega dvije knjige Starog zavjeta, s tim da će im se u ovom kontekstu pridružiti i arapski kao jezik koji je bio od velike pomoći za razumijevanje manje jasnih dijelova „svetog“ teksta, ali i kao jezik naroda i područja koja su bila interesantna za kolonizatorska osvajanja i eksploatiranja.

Interesovanje prema semitskim jezicima dodatno će se intenzivirati u sedamnaestom stoljeću kada, kao jezik koji ima dodirnih tačaka sa gore spomenutim, pažnju evropskih učenjaka privlači stari abesinski jezik, tzv. *gez* jezik.

Nakon ovog perioda uslijedilo je konkretnije izučavanje ovih i svih drugih (semitskih) jezika za koje je utvrđeno da sa njima imaju dodirnih tačaka. Međutim, do njihovog jasnijeg klasificiranja i uvrštavanja u istu porodicu jezika doći će tek u devetnaestom stoljeću, nakon što u jednu skupinu jezika komparativnom metodom budu svrstani indoevropski jezici, što će poslužiti kao primjer i iskustvo kojim će se rukovoditi i semitolozi toga doba.

Etimološka upitnost termina **semitski** i njegove alternative

Iako primorani da se koriste ovim terminom, mnogi učenjaci, posebno oni arapskog porijekla, još nastoje da pronađu termin koji bi bio adekvatniji i koji bi više odgovarao realijama ovih naroda i njihovih jezika.

Naime, primijećeno je da se podatak o potomcima Nuha, a. s., (Samu, Hamu i Jafetu) navodi jedino u Starom zavjetu. Niti u jednom drugom starom historijskom izvoru, arapskom ili evropskom, ne spominje se da je Nuh, a. s., imao trojicu sinova: Sama, Hama i Jafeta, štaviše, ime Sam se apsolutno ne spominje ni u kakvom kontekstu. Imajući u vidu navedeno te činjenicu da je Stari zavjet zapisan tek sedam stoljeća nakon smrti Musaa, a. s., kao historijski izvor je jako nepouzdan i zbog toga mnogi učenjaci opravdano sumnjaju u vjerodostojnost podataka koji se u njemu iznose. Sa druge strane, termin *arapski*,

odnosno *arabijski*, koji se ističe kao alternativa terminu *semitski*, uveliko je prisutan u starim historijskim izvorima.⁸

Oni koji zagovaraju uvođenje novog termina insistiraju na uvažavanju prevladavajućeg mišljenja o porijeklu “semitskih” naroda prema kojem je njihova prapostojbina Arabijski poluotok, odnosno njegov jugozapadni dio.

Nepostojanje jasnih tragova o zajedničkoj prapostojbini semitskih naroda učinilo je da učenjaci zauzmu niz različitih mišljenja o ovom pitanju, od kojih neka nisu potkrijepljena čvrstim dokazima te su kao takva odbačena. Od mišljenja čiji se zagovornici pozivaju na određene argumente spomenut ćemo sljedeća:

1. Prapostojbina semitskih naroda je južni dio Iraka, odnosno područje nekadašnjeg Babilonskog carstva. Predstavnici ovoga mišljenja (najistaknutiji među njima je Ignatius Guidi) pozivaju se na činjenicu da u svim semitskim jezicima postoji određen broj riječi za koje se, na osnovu njihovog fonetskog sklopa, značenja i nekih drugih elemenata, može pretpostaviti da su nastale u južnom dijelu Iraka.⁹ Ovo mišljenje je u skladu sa učenjem Tevrata, prema kojem su se Nuhovi, a. s., sinovi (nakon Potopa) prvo naselili na području Babilonskog carstva.¹⁰ Međutim, ovdje se nameće pitanje kako je moguće

⁸ Da je termin *semitski* izmišljen, da se pod njim još od njegova nastanka prvenstveno podrazumijevaju Jevreji te da se, shodno tome, pogrešno i neopravdano upotrebljava za narode koji se inače njime definiraju dokaz je i, u posljednje vrijeme jako frekventan, jedan drugi termin, *antisemitizam*. Ovaj termin je po prvi put krajem devetnaestog stoljeća upotrijebio jedan njemački novinar, aludirajući njime na neprijateljsko raspoloženje prema Jevrejima koje je u to doba kulminiralo širom Evrope. Ovo naše mišljenje dodatno potvrđuje i činjenica da se i sami Arapi u posljednje vrijeme optužuju za antisemitizam, što bi, ukoliko prihvatimo tvrdnje da su oni uistinu Semiti, značilo da se optužuju za neprijateljstvo protiv samih sebe.

⁹ Kao primjer najčešće se navodi riječ *nabr* (rijeka) koja se u istom ili sličnom obliku javlja u akademskom, hebrejskom, aramejskom, arapskom, sabejskom i etiopskom jeziku, iako je u nekim od ovih jezika (kao što je, naprimjer, arapski) pripadajućim sredinama ono što se podrazumijeva pod ovom riječju nepoznanica, što se uzima kao dokaz da su se Arapi sa ovom riječju i onim što se njome determinira susreli u svome prvom staništu, a to je, po njihovom mišljenju, južni dio Iraka. Međutim, oni ovdje zaboravljaju na pretpostavke (da ne kažemo činjenice) prema kojima je Arabijski poluotok nekada bio plodna oblast koju je presijecalo nekoliko rijeka.

¹⁰ Isti izvor, str. 9. U skladu sa ovim mišljenjem, ukoliko zanemarimo ono što je bilo prije Potopa, u određenoj mjeri su i tvrdnje dr. Nağiba al-Bahbitija koji kaže da su Sumerani prva “semitska” plemena koja su se nakon Potopa okupila na području Iraka te da je, shodno tome,

uskладiti ovo mišljenje sa historijom koja kaže da su na tom području dose-
ljenička semitska plemena u 4. mileniju prije nove ere zatekla Sumerane sa
jako razvijenom civilizacijom.¹¹ Nadalje je teško objasniti, imajući u vidu ovo
mišljenje, zašto bi se ljudi iz sredine u kojoj vlada ugodna klima i koja obiluje
velikim količinama vode i plodnim tlom, a takav je južni dio Iraka, iseljavali i
utočište tražili na područjima koja svime time oskudijevaju, kao što je, naprimjer,
veći dio Arabijskog poluotoka.

2. Drugo mišljenje se vezuje za one koji kažu da je to područje Armenije
i Kurdistan. Naime, oni se povode za Starim zavjetom, u kojem stoji da se
Nuhova, a. s., lađa zaustavila na jednom brdu u Armeniji te da je na tim
prostorima živio Nuh, a. s., sa svoja tri sina. Nakon nekog vremena Ham i
Jafet su krenuli dalje, a Sam je ostao i tu izrodio svoje potomstvo. Kao dokaz
ispravnosti ovih tvrdnji predstavnici ovoga mišljenja navode da su na tom
području aktuelni neki toponimi čiji je fonetski sklop sličan imenima nekih
Samovih potomaka.

3. Neki smatraju da su Semiti prvo naseljavali područje Šama i sjevernog
dijela Arabijskog poluotoka, potkrepljujući svoje mišljenje tvrdnjom da su tu
imali razvijenu civilizaciju za koju se ne zna kada je nastala niti da li joj je na
tim prostorima prethodila neka druga civilizacija.

4. Predstavnici četvrtog mišljenja (na prvom mjestu Ernest Renan i
Brockelmann), koje se smatra najispravnijim, tvrde da je kolijevka semitskih
plemena jugozapadni dio Arabijskog poluotoka, pozivajući se pri tome na
historijske činjenice prema kojima su se migracije Semita i prije i poslije nove
ere uvijek odvijala sa ovih prostora. Tako su se, prema nekim procjenama, Semiti
pokrenuli sa ovih prostora u 4. mileniju prije nove ere te uputili ka južnom Iraku,
području koje su do tada naseljavali Sumerani, gdje su zasnovali Babilonsko
carstvo sa jako razvijenom civilizacijom. U 3. mileniju prije nove ere krenuli su
ka sjeveru Arabijskog poluotoka gdje su se od njih formirali kaneanski narodi
itd.¹²

i "Ep o Gilgamešu" zapravo arapski. U vezi sa ovim pogledati djelo *Madhal ila fiqh al-luga al-arabiyya*, autora Ahmada Muhammada Qaddura, str. 49.

¹¹ Odgovor na ovo pitanje mogla bi dati, ukoliko pretpostavimo da je tačna, navedena tvrdnja
dr. Al-Bahbitija prema kojoj su i Sumerani porijeklom „Semiti“.

¹² Ali Abdulwahid Wafi, *Fiqh al-luga*, III izdanje, Kairo 2004., str. 10.

Kao potvrdu ispravnosti četvrtoga mišljenja Ali Abdulwahid Wafi navodi da je stari semitski mentalitet više krasila materijalna nego duhovna, odnosno mentalna dimenzija. Tako se većina semitskih riječi koje determiniraju duhovne i mentalne pojave u osnovi vezuju za osjetilni svijet, kao što je slučaj, naprimjer, sa riječima kojima se označava srdžba a, zapravo, ukazuju na pojave koje je obično prate: jako i ubrzano disanje, drhtavica, povišena temperatura i tome slično. Za mentalitete poput ovoga karakteristično je da nastaju samo u jednoličnim i sredinama koje oskudijevaju prirodnim raznolikostima, a takvo je, zasigurno, pustinjsko okruženje kakvim se može okarakterizirati i jugozapadni dio Arabijskog poluotoka za koji predstavnici ovoga mišljenja tvrde da predstavlja kolijevku semitskih naroda.¹³

Za razliku od onoga što smo kazali u vezi sa prvim mišljenjem, a u kontekstu našega odobravanja ovoga posljednjeg, reći ćemo da je sasvim logično i normalno da se ljudi pokreću sa prostora u kojima vladaju surovi klimatski uvjeti te upućuju ka onima čija je klima daleko ugodnija. U tom smislu treba posmatrati kretanja semitskih plemena sa područja Arabijskog poluotoka ka južnom Iraku i području Levanta.

Ispravnost ovoga mišljenja potvrđuje i činjenica da je među svim semitskim jezicima prasemitskom jeziku po svojim specifičnostima najbliži arapski jezik, što se tumači njegovim formiranjem i razvijanjem na području koje se smatra prapostojbinom semitskih naroda te izolovanošću onih koji su se njime služili u odnosu na baštinike drugih jezika, što bi, u suprotnom, rezultiralo drastičnim izmjenama u arapskom jeziku i njegovim udaljavanjem od zajedničkog prajezika u mjeri u kojoj su se u odnosu na njega izdiferencirali ostali semitski jezici itd.

S tim u vezi, profesor Abbas Mahmud al-Aqqad smatra da bi za narode koji se danas nazivaju semitskim ispravan termin bio *arapski narodi* te da bi prema tome i njihove jezike bilo adekvatno nazvati *starim arapskim jezicima*. Sličnog mišljenja je i profesor Taha Baqir. Naime, on kaže da bi narode koji se danas nazivaju semitskim bilo ispravnije nazvati *narodima Poluotoka* ili *starim arapskim narodima*, odnosno njihove jezike *starim arapskim jezicima*. Sa druge strane, profesor Muhammad Halifa al-Tunisi i doktor Ali Fahmi Hašim

¹³ Isti izvor, str. 12.

smatraju da bi terminu *semitski* najadekvatnija zamjena bio termin *arabijski*,¹⁴ imajući u vidu da svi narodi koji se danas nazivaju semitskim, prema mišljenju koje se smatra najispravnijim, vode porijeklo sa prostora Arabijskog poluotoka, odnosno njegovog jugozapadnog dijela, dok za gore spomenutu alternativu *arapski* tvrde da ne bi bila dovoljno precizna s obzirom na to da se već koristi kao odrednica za jedan narod i njegov jezik, a to je nešto čime se termini ne bi smjeli odlikovati.¹⁵

Zaključak

Sasvim je izvjesno da podjela naroda (i njihovih jezika) na potomke trojice Nuhovih, a. s., sinova, kojom se, prilikom uvođenja termina *semitski*, rukovodio njemački učenjak Schlözer, ima političku pozadinu, posebno ako se ima u vidu da su na sadržaj "Tevrata" koji je zapisan tek sedam stoljeća nakon smrti Musaa, a. s., i koji je jedini izvor ovih informacija velikog uticaja imali Jevreji. Prema tome, termin *semitski* kao odrednica za skupinu naroda i njihovih jezika nema nikakve historijske ili znanstvene osnove.

Sa druge strane, alternative ovom terminu, koje predlažu arapski, pa i evropski, učenjaci, itekako su prisutne i u arapskoj i u evropskoj historijskoj literaturi.

Narodi koji se danas neopravdano nazivaju semitskim zapravo su arapska (arabljanska) plemena koja su živjela na jednom prostoru i koja su se u određenom historijskom periodu i iz određenih razloga raselila i međusobno udaljila te formirala kao zasebni narodi, a njihov zajednički "prajezik" je u različitim plemenima, koja su se nastanila na različitim prostorima, pod uticajem različitih domicilnih naroda i njihovih jezika poprimio različite forme.

Iznalaženje novog termina koji bi bio adekvatniji i koji bi više odgovarao realijama ovih naroda i njihovih jezika iziskuje uvažavanje historijskih činjenica i znanstvenih saznanja o njihovoj zajedničkoj prapostojbini. Učenjaci su, imajući u vidu nepostojanje jasnih historijskih tragova, o ovom pitanju zauzeli niz

¹⁴ Na ovom tragu bili su i neki od istaknutih evropskih historičara i naučnika. Tako je austrijski orijentalist Aloys Sprenger još u devetnaestom stoljeću kazao da su svi Semiti zapravo Arabljani (Arapi).

¹⁵ Ahmad Muhammad Qaddur, *Madhal ila fiqh al-luga al-arabiyya*, Damask 1999., str. 49 - 50.

različitih mišljenja, s tim da je, prema mišljenju koje je prevladavajuće, njihova zajednička prapostojbina Arabijski poluotok, odnosno njegov jugozapadni dio. U kontekstu utvrđivanja zajedničke prapostojbine naroda koji se danas nazivaju semitskim te, shodno tome, iznalaženja adekvatnijeg termina kojim bi se definirali od velike pomoći mogla bi biti i mišljenja u vezi sa najstarijim, odnosno "semitskim" jezikom koji je po svojim specifičnostima najbliži njima zajedničkoj "prasemitskoj" jezičkoj formi, zato što je za pretpostaviti da je kolijevka tog i takvog jezika zapravo prapostojbina ovih naroda, imajući u vidu da mu je očuvanje najvećeg dijela karakteristika zajedničkog prajezika omogućilo formiranje i razvijanje na prostorima zajedničke prapostojbine te izolovanost u odnosu na baštynike drugih jezika zahvaljujući kojoj se, za razliku od drugih "semitskih" naroda i njihovih jezika, nije izmijenio i udaljio od zajedničkog prajezika u mjeri u kojoj su se u odnosu na njega izdiferencirali ostali "semitski" jezici.

Kao što je slučaj sa dilemom oko prapostojbine ovih naroda, u različitim pravcima su se kretala mišljenja i u vezi sa ovim pitanjem. U tom smislu, možemo reći da je broj tih mišljenja skoro srazmjernan broju danas poznatih jezika koji se nazivaju semitskim. Tako će jedni tvrditi da je hebrejski najstariji "semitski" jezik¹⁶ (ovoga mišljenja su i neki Arapi), drugi će reći da je to akadski, odnosno asirsko-babilonski jezik itd.

Međutim, mišljenje koje se danas najjače zagovara i koje je široko prihvaćeno i na Istoku i na Zapadu jeste da je među jezicima koji se danas nazivaju semitskim osobenosti njima zajedničkog prajezika u najvećoj mjeri sačuvao arapski jezik. Otuda, prapostojbina naroda koji se danas nazivaju semitskim je, složiti ćemo se sa Ernestom Renanom, Brockelmanom i drugima koji su njihovog mišljenja, Arabijski poluotok i, otuda, ispravno bi bilo njih i njihove jezike, složiti ćemo se sa Abbasom Mahmudom al-Aqqadom, Taha Baqiom, Muhammadom Halifom al-Tunisijem, Alijem Fahmijem Hašimom i drugima koji dijele njihovo mišljenje, nazvati *arapskim*, odnosno *arabijskim* narodima i jezicima.

¹⁶ Postoje i oni koji smatraju da je hebrejski ne samo najstariji semitski jezik, nego i najstariji jezik uopće.

Abstract

For religious or academic reasons and colonialist intentions, the peoples and languages now known as Semitic have captured the attention of European scholars for centuries. When studying the Old Testament, European scholars were primarily interested in Hebrew and Aramaic, as the languages in which the Old Testament was written, and in Arabic which, as a closely related language, was of considerable assistance in understanding the more obscure passages of “holy” writ. Guided exclusively by what the Old Testament has to say in regard to the division of nations among the heirs of the three sons of Noah, they dubbed as Semitic these and every other oriental language (and the peoples who spoke them) in which they discerned certain similarities. This is contested by Arab scholars, and some Europeans too, who uphold the prevailing view of the origins of these peoples and their original homeland and insist on the use of the term Arabic or Arabian in this context.

Literatura

1. Ali Abdulwahid Wafi, *Fiqh al-luga*, Nahda Misr li al-tiba'a wa al-našr wa al-tawzi', III izdanje, Kairo 2004.
2. Subhi Salih, *Dirasat fi fiqh al-luga*, Dar al-ilm li al-malayin, XI izdanje, Bejrut 1986.
3. Mahmud Fahmi Hidžazi, *Ilm al-luga al-arabiyya*, Dar garib li al-tiba'a wa al-našr wa al-tawzi', Kairo.
4. Israel Wilfinson, *Tarih al-lugat al-samiyya*, Dar al-qalam, I izdanje, Bejrut 1980.
5. Ahmad Muhammad Qaddur, *Madhal ila fiqh al-luga al-arabiyya*, Dar al-fikr, I izdanje, Damask 1999.
6. Salah Mahdi al-Fartousi, *Muhadarat fi fiqh al-luga al-arabiyya*, I izdanje, Sarajevo 1999.
7. Mahmud Fahmi Hidžazi, *Madhal ila ilm al-luga*, Al-dar al-misriyya al-sa'udiyya li al-tiba'a wa al-našr wa al-tawzi', Kairo 2006.
8. Mahmud Fahmi Hidžazi, *Al-luga al-arabiyya abra al-qurun*, Dar al-saqafa li al-tiba'a wa al-našr, Kairo 1978.
9. Madžid Hayr-beg, *Al-luga al-arabiyya, džuzuruha, intišaruha, ta'siruha fi al-šarq wa al-garb*, I izdanje, Damask 1992.